

Volební program pro oblast vzdělávání a školství ČSSD

Silné stránky, pozitiva a dobrá praxe programu?

- Komplexní pojetí opatření a nástrojů pro snižování nerovností a zajištění rovných příležitostí ke vzdělávání pro všechny děti a žáky na různých úrovních či stupních vzdělávacího systému (např. snižování počtu dětí, ekonomických bariér přístupu ke vzdělávání, sociální stipendia na VŠ, důraz na neformální vzdělávání atd.).
- Zaměření na opatření řešení důsledků uzavření škol z důvodu pandemie Covid-19 a dopadů na žáky (např. „Připravíme strategii obnovy vzdělávání ohrožených skupin žáků“).
- Důraz na kvalitní pedagogické vzdělání učitelů (kvalifikovanost, aprobovanost) a zacílení opatření a podpory (odměňování, bezplatné získání učitelské kvalifikace doplňujícím pedagogickým minimem atd.)

Příležitosti pro zlepšení?

- V programu (kromě zmínky o duálním vzdělávání) absentují cíle a opatření spjaté s oblastí středního vzdělávání (např. profilace oborové struktury, otázka přijímacího řízení, ukončování studia atd.).
- Rovněž absentující konkrétní opatření ve věci správy či vedení vzdělávacího systému a vzdělávací soustavy či digitalizace.
- Ne zcela systémový a koncepčně ukotvený se jeví návrh na navýšení počtu hodin tělesné výchovy ze současných dvou na tři hodiny týdně.

Zdroj:

Dva dokumenty:

<https://www.cssd.cz/data/files/cssd-program-vize-2030.pdf>

<https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/desatero-cssd-blue-volby-do-poslanecke-snemovny-2021/>

Vybraná sledovaná témata vzdělávací politiky, oblasti a úrovně vzdělávacího systému prizmatem konkrétních relevantních částí či bodů volebního programu¹

Kontinuita vzdělávací politiky

- *Vzdělaná společnost je odolnější a soudržnější, vzdělání předurčuje životní úroveň budoucích generací. Zcela klíčová je dostupnost kvalitního vzdělání na všech jeho stupních a zásadní odmítnutí jakýchkoli pokusů o zavedení školného. Vzdělání má vedle společenské i ekonomickou funkci, proto jeho podoba musí držet krok s vývojem trhu práce. Bohužel na vzdělání jako společnost dlouhodobě šetříme. Vydáváme každoročně o 50 miliard méně, než by odpovídalo vyspělosti naší země, čímž si podřezáváme větev pod vlastní budoucností. Za poslední tři dekády jsme jen na učitelských platech „ušetřili“ 500 miliard korun, přitom kvalita vzdělání stojí a padá s dobrými pedagogy, kteří musí být adekvátně odměněni. Důsledky v podobě stárnutí pedagogického sboru a nedostatku učitelů jsou nasnadě. Průměrný věk již přesahuje 47 let a učitelský sbor dál stárne, do třech let může chybět na českých školách až jedenáct tisíc učitelů a možnost výběru kvalitních učitelů se tak zásadně sníží. A to na ně nakládáme ještě více než jinde – v průměru mají ve třídě základní školy 19 žáků, což je třetí nejvyšší počet v Evropské unii.*

Vzdělání může sloužit jako sociální výtah pro děti z hůře socioekonomicky postavených rodin, ale v Česku se bohužel porouchal. Děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů mají až čtyřikrát menší šanci na vysokoškolský titul než děti rodičů bez vysoké školy. S touto vzdělaností „setrvačností“ patříme na chvost EU spolu se Slovenskem, Rumunskem a Bulharskem. Místo talentu a snaživosti závisí výsledky školáků až ze 44 % na tom, jakou školu navštěvují. Průměr vyspělého světa je přitom jen 31 %.

Komentář: Většina cílů, oblastí, opatření programu více či méně navazuje na národní dokumenty vzdělávací politiky – především Strategii vzdělávací politiky ČR 2030+.

Cíle a obsah vzdělávání

- *Kritické myšlení, práce s informacemi, řešení problémů a dovednosti komunikace musí stát na relevantních znalostech. V rámci tzv. revize rámcových vzdělávacích programů (co učit) budeme ve spolupráci se školami v každé vzdělávací oblasti klást důraz na stanovení základního, rozvíjecího a nadstavbového učiva, aby vznikl prostor pro jeho upevňování.*
- *Prosadíme navýšení počtu hodin tělesné výchovy ze současných dvou na tři hodiny týdně.*

Řešení nerovností v přístupu a podmínkách vzdělávání

- *Dostupné vzdělávání znamená, že i v menších obcích mají děti mateřskou školu a první stupeň základní školy. Očekávaný pokles počtu dětí na základních školách využijeme ke snížení počtu dětí ve třídách o třetinu, a to i v mateřských školách.*
- *Stanovíme povinnou školní docházku ohraničenou nikoli věkem ale do úspěšného ukončení alespoň základního stupně vzdělávání a tím omezíme předčasné odchody dětí ze vzdělávání.*

¹ Zařazení částí programů či bodů (opatření) nemusí být komplexní, přičemž některé se mohou překrývat, popř. mohou být zařazené do více oblastí.

- *Ve vyloučených lokalitách odchází až pětina žáků ze základních škol bez úspěšně zakončené povinné školní docházky. Žákům ze znevýhodněného rodinného prostředí zajistíme podporu při vzdělávání i mimo hodiny školního vyučování s cílem zlepšit jejich vztah k učení i školní výsledky.*
- *Bezplatné obědy ve školkách i školách zajistíme díky zvyšování objemu veřejných prostředků přerozdělovaných krajskými samosprávami na vzdělávání. Dostupné školní stravování rozšíříme i na střední školy.*
- *Pro všechny děti z nízkopříjmových rodin zajistíme bezplatný počítač či tablet.*
- *Rozhodnutí o propůjčení elektronického zařízení ze sociálních důvodů bude na řediteli školy.*
- *Vysokoškolské vzdělání díky nám zůstane bezplatné, navíc ale chceme, aby bylo i reálně dostupné pro ty studenty, kteří mají ke studiu předpoklady, ale nemají na ně dostatečné finanční prostředky. Podpoříme rozšíření sociálních stipendií, zavedeme bezrizikové studentské půjčky na živobytí a studentské granty. Navýšíme prospěchová a sociální stipendia a zavedeme program podpory mladých vědců, aby své vzdělání skutečně mohli zužitkovat ve veřejném zájmu a neodcházeli z finančních důvodů do jiných profesí.*
- *Česká republika v současnosti nemá plošný funkční systém ochrany dětí před šikanou a dalšími formami násilí, zejména toho, které se děje ve virtuálním prostoru. V boji s kyberšikanou využijeme zahraniční zkušenosti i dosavadní tuzemské příklady dobré praxe a nastavíme systém tak, aby si děti i rodiče mohli být jistí, že na ně v kyberprostoru spojeném se školou nečihá žádné nebezpečí. To je ale opravdu jen začátek. Otevřeme celospolečenskou debatu o dopadech a přínosech digitalizace na výchovu, vzdělání a rozvoj dětí, a její závěry promítneme do zákonů i strategií.*
- *Narůstající sociální nerovnosti ve vzdělávání chceme snižovat vytvořením podmínek pro týmovou práci ve škole, učitel nemůže všechno zvládnout sám. Zajistíme předvídatelnost finančních prostředků na asistenty k zajištění jejich stability, dostatečné finance na pedagogické podpůrné intervence a posílíme pozici školních psychologů, speciálních pedagogů a školních poradenských pracovišť systémovým financováním ze státního rozpočtu.*
- *Ve vyloučených lokalitách vytvoříme mezioblastní týmy pro pomoc nízkopříjmovým rodinám – jejich problémy nemůže řešit výlučně učitel a školy. Připravíme strategii obnovy vzdělávání ohrožených skupin žáků, jejichž počet po uzavření škol vzrostl.*

Stabilizace a rozvoj učitelské a ředitelské profese

- *Do roku 2023 zajistíme informační kampaň a intenzivní veřejnou debatu s cílem posílit postavení pedagogů upevnit odpovědnost rodičů za vzdělávání svých dětí.*
- *Potřebujeme zajistit dostatek nových učitelů, protože za poslední dekádu klesl počet absolventů vysokoškolského učitelského studia ze 13 na 8 tisíc (tedy o 40 %). A zhruba 2 tisíce z nich školství do dvou let opustilo. V řadě obcí, a dokonce i krajů navíc dlouhodobě chybějí pedagogové pro konkrétní předměty. Přivedeme sem učitele ne snižováním nároků na jejich odbornost, ale díky dostatečnému finančnímu ohodnocení. Pro lidi, kteří nemají učitelské vzdělání, ale učit chtějí, a mají k tomu předpoklady, zavedeme bezplatné získání učitelské kvalifikace doplňujícím pedagogickým minimem. V celé republice zajišťují nekvalifikovaní učitelé na základních a středních školách zhruba čtyři tisíce úvazků a kvalifikaci si nedoplňují kolem 2 % (zhruba 2 tisíce) ze všech učitelů. Hlavním problémem jsou však obrovské regionální rozdíly a vysoká neaprobovanost výuky. V Karlovarském kraji působí 19 % nekvalifikovaných učitelů a 8 % učitelů si kvalifikaci nedoplňuje.*

Zajištění financování vzdělávacího systému

- *Kvalitní vzdělávací systém a vzdělaná společnost jsou nejlepší cestou jak omezit společenské nerovnosti a zajistit České republice v 21. století prosperitu. Budeme dávat na školství o 1 % HDP více než dnes, což představuje cca 50 miliard Kč navíc. Ve výdajích na školní vzdělávání se tak dostaneme na úroveň nejvyspělejších zemí. Umožní to spolu se zvýšením kvality vzdělávání i zvýšit platy všem pedagogickým a nepedagogickým pracovníkům. Průměrný plat kvalifikovaného učitele má dosahovat 130 % průměrné mzdy.*

Řešení situace „po Covid-19“, kompenzace nerovností a ztrát

- *V postcovidové době zajistíme žákům, studentům i učňům širokou nabídku bezplatných doučovacích aktivit v oblastech, ve kterých budou potřebovat největší pomoc. Ať už půjde o jednorázové vzdělávací akce typu škol v přírodě, víkendové semináře nebo dlouhodobé doučovací programy, nabídneme pomoc pod vedením zkušených pedagogů na individuální bázi i v malých skupinách.*
- *Již zmíněno výše: Ve vyloučených lokalitách vytvoříme meziřesortní týmy pro pomoc nízkopříjmovým rodinám – jejich problémy nemůže řešit výlučně učitel a školy. Připravíme strategii obnovy vzdělávání ohrožených skupin žáků, jejichž počet po uzavření škol vzrostl.*

Infrastruktura (podmínky vzdělávání)

- *Ve všech regionech zajistíme srovnatelnou kvalitu vybavení (informační technologie, laboratoře, specializované učebny), výuku v malých skupinách podporující žáky se speciálními potřebami i žáky nadané, dostupnost školy v odloučených oblastech nebo školní stravování nezatažující nízkopříjmové rodiny. To vše vyžaduje pokračovat v investicích do školství. Dnešní vzdělávací infrastruktura, včetně jídelen, sportovišť a internátů nebo domovů mládeže musí zůstat ve veřejných rukou*

Správa a vedení vzdělávací soustavy, snižování administrativní a další nepedagogické zátěže škol, digitalizace, střední článek

- *Administrativní zátěž ředitelů škol snížíme zjednodušením vykazování v evropských i národních rozvojových projektech a personálním posílením o administrativní pracovníky z rozpočtového určení daní.*

Předškolní vzdělávání

- *Předškolní vzdělávání je nejefektivnější investice s nejvyšší návratností. ČR vynakládá na předškolní vzdělávání 0,5 % HDP, průměr zemí OECD je 0,8 % HDP. Budeme usilovat o zlepšení platových podmínek učitelek a učitelů v mateřských školách jejich zařazením do vyšší platové třídy, u ředitelek mateřských škol snížením přímé pedagogické povinnosti a zařazením do 12. platového stupně. Zlepšíme také ohodnocení a profesní postavení vychovatelek a vychovatelů školních družin.*
- *Budeme dále rozvíjet systém jeslí a mateřských školek v každé obci a zejména v regionech s nízkou dostupností předškolní péče. Do roku 2024 zavedeme zákonem garantovaný nárok na místo ve školce nebo jeslích pro všechny děti od dvou let, a to bezplatně.*

Základní vzdělávání

- Již zmíněno výše: *Dostupné vzdělávání znamená, že i v menších obcích mají děti mateřskou školu a první stupeň základní školy. Očekávaný pokles počtu dětí na základních školách využijeme ke snížení počtu dětí ve třídách o třetinu, a to i v mateřských školách.*

Již zmíněno výše: *Stanovíme povinnou školní docházku ohraničenou nikoli věkem ale do úspěšného ukončení alespoň základního stupně vzdělávání a tím omezíme předčasné odchody dětí ze vzdělávání. Ve vyloučených lokalitách odchází až pětina žáků ze základních škol bez úspěšně zakončené povinné školní docházky. Žákům ze znevýhodněného rodinného prostředí zajistíme podporu při vzdělávání i mimo hodiny školního vyučování s cílem zlepšit jejich vztah k učení i školní výsledky.*

Střední vzdělávání, struktura oborů, JPZ, ukončování studia

- *Po vzoru Německa a Rakouska zavedeme v ČR duální vzdělávání, které lépe propojí výuku na středních školách a učilištích a firemní praxi. Ukazuje se, že tento systém, který může v ČR pojmut až 10 % všech žáků, vede ke zkvalitnění českého školství, posílení prestiže řemesel ale také k vyšší konkurenceschopnosti českého průmyslu. Firmy si mohou díky duálnímu vzdělávání vychovat své budoucí zaměstnance, studenti zase dostávají přípravu na reálnou praxi a pobírají hodinovou mzdu a zaměstnanecké benefity.*
- *Již zmíněno výše: Bezplatné obědy ve školkách i školách zajistíme díky zvyšování objemu veřejných prostředků přerozdělovaných krajskými samosprávami na vzdělávání. Dostupné školní stravování rozšíříme i na střední školy.*

Terciární vzdělávání

- *Vysokoškolské vzdělání díky nám zůstane bezplatné, navíc ale chceme, aby bylo i reálně dostupné pro ty studenty, kteří mají ke studiu předpoklady, ale nemají na ně dostatečné finanční prostředky. Podpoříme rozšíření sociálních stipendií, zavedeme bezrizikové studentské půjčky na živobytí a studentské granty. Navýšíme prospěchová a sociální stipendia a zavedeme program podpory mladých vědců, aby své vzdělání skutečně mohli využít ve veřejném zájmu a neodcházeli z finančních důvodů do jiných profesí.*
- *Doktorandi dnes vykonávají vědeckou činnost a vyučují, nicméně se to neodráží na jejich finančním ohodnocení. Navýšíme doktorandská stipendia o dalších 50 %, zhruba na 15 tisíc korun. Stipendium nemá nahrazovat mzdu nebo plat za pedagogickou činnost, doktorandi z ní budou mít další příjem.*

Další vzdělávání

- *Zavedeme osobní vzdělávací konta s cílem podpory celoživotního či profesního vzdělávání pro ty, kteří nejsou bezprostředně ohroženi ztrátou zaměstnání. Každý zaměstnanec bude mít finanční obnos, který bude moci využít na své celoživotní vzdělávání. Využíváním vzdělávacích kont budou získávat či prohlubovat svoje znalosti a dovednosti, čímž selepší jejich pozice na trhu práce pro ně samotné i zaměstnavatele. Vzdělávání bude důležité v oblasti digitálních kompetencí, schopnosti týmové práce, schopnosti kriticky uvažovat a obstarávat si informace. Nepostradatelná je také finanční, mediální a občanská gramotnost.*
- *Budeme prosazovat snížení DPH na všechny akreditované programy celoživotního vzdělávání.*

Neformální vzdělávání

- *Vytvoříme model propojení zájmových aktivit a vzdělávání, aby vzdělávání nebylo na úkor sportu, pohybových aktivit nebo jiných zájmů a naopak. V rámci výuky by žáci měli vytvořena tzv. zájmová okna z oblasti sportu, pohybových aktivit, hudby, umění atd.*
- *Oddíly, tělovýchovné jednoty či zájmové kroužky musí být dostupné všem dětem bez rozdílu. Zajistíme takovou finanční podporu mládežnických sportovních tělovýchovných jednot a zájmových kroužků, aby každé dítě se mohlo věnovat sportu či pohybovým aktivitám na základě svého talentu, zájmu, a nikoli příjmu rodičů.*

